

**БЕЛОРУССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ  
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ  
Кафедра русского языка**

**Аннотация к дипломной работе  
«Обучение пониманию учебного текста  
на уроках русского языка в 8 классе»**

Мезинов Иван Михайлович

Научный руководитель –  
профессор  
Долбик Е. Е.

2023

## РЕФЕРАТ

Объем работы – 43 с. 57 использованных источников.

**Ключевые слова:** ПОНИМАНИЕ ТЕКСТА, УЧЕБНЫЙ ТЕКСТ, ОБУЧЕНИЕ ПОНИМАНИЮ ТЕКСТА, МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА.

**Цель исследования** – изучить проблему понимания учебного текста, разработать и апробировать методику, которая будет ориентирована на повышения уровня понимания учебного материала по русскому языку в 8 классе.

**Объект исследования** – процесс понимания учебного текста

**Предмет исследования** – методы и приемы, которые будут способствовать формированию понимания учебного текста на уроках русского языка в 8 классе.

**Методы исследования:** общенаучные методы (наблюдение, сопоставление, анализ, синтез); описательные методы с элементами интерпретационного анализа.

**Результатом** изучения проблемы понимания текста стала разработка методики обучения пониманию учебного текста. Она представлена комплексом методов и приемов, который признан формировать понимание у восьмиклассников при чтении учебных текстов. Каждый такой комплекс соответствует конкретному этапу деятельности, направленной на обучение пониманию. На первом этапе осуществляется актуализация знаний основных речеведческих понятий (текст, признаки текста, идея и тема текста, типы речи, композиция, стили речи, жанр и т.д.) посредством дискуссий, бесед, подготовки учащимися сообщений (докладов), которые посвящены раскрытию тех или иных понятий. Осознанное владение ими дает восьмиклассникам опору для самостоятельного понимающего чтения учебных текстов. На втором этапе специально создаются такие условия, которые ставят учеников перед необходимостью читать осмысленно. Эти условия создаются применением на уроке русского языка таких методов и приемов, как выделение главной и второстепенной информации в тексте, определение ключевых слов и словосочетаний, выражающих авторскую идею, составление плана с учетом композиции текста, объяснение значения слова (термина) с опорой на контекст, маркировка текста, конспектирование, создание устных или письменных монологичных высказываний с опорой и (или) без опоры на план, подготовка вопросов по учебному тексту, письменное или устное его воспроизведение с опорой на эти вопросы, стилистический анализ и других. Данные методы и приемы можно также использовать на уроке, чтобы убедиться в степени осознанности воспринимаемого восьмиклассниками учебного материала. Третий этап (контрольно-оценочный) является отчетом учеников о степени осмысленно-

сти самостоятельного чтения. Для этого могут применяться методы устной (например, беседа) и письменной (например, комплексная контрольная работа, тест) проверки.

Методика прошла **апробацию** на базе ГУО «Средняя школа № 139 г. Минска», чем и была доказана успешность ее внедрения в практику преподавания русского языка в 8 классе.

**Практическая значимость исследования** определяется лингводидактической ценностью целенаправленного обучения пониманию учебных текстов. Поэтому результаты исследования могут быть использованы при овладении студентами дисциплины «Методика преподавания русского языка», учителями и учащимися учреждений общего среднего образования в работе с учебными текстами.

## РЭФЕРАТ

Аб'ём працы – 43 с. 56 выкарыстаных крыніц.

**Ключавыя словы:** РАЗУМЕННЕ ТЭКСТУ, ВУЧЭБНЫ ТЭКСТ, НАВУЧАННЕ РАЗУМЕННЮ ТЭКСТУ, МЕТОДЫКА ВЫКЛАДАННЯ РУСКАЙ МОВЫ.

**Мэта даследавання** – вывучыць праблему разумення вучэбнага тэксту, распрацаваць і апрабаваць методыку, якая будзе арыентавана на павышэнне ўзроўню разумення вучэбнага матэрыялу па рускай мове ў 8 класе.

**Аб'ект даследавання** – працэс разумення вучэбнага тэксту

**Прадмет даследавання** – метады і прыёмы, якія будуць спрыяць фарміраванню разумення вучэбнага тэксту на ўроку рускай мовы ў 8 класе.

**Метады даследавання:** агульнанавуковыя метады (назіранне, супастаўленне, аналіз, сінтэз); апісальныя метады з элементамі інтэрпрэтацыйнага аналізу.

**Вынікам** вывучэння праблемы разумення тэксту стала распрацоўка методыкі навучання разуменню вучэбнага тэксту. Яна прадстаўлена комплексам метадаў і прыёмаў, які прызнаны фарміраваць разуменне ў васьмікласнікаў пры чытанні вучэбных тэкстаў. Кожны такі комплекс адпавядае канкрэтнаму этапу дзейнасці, накіраванай на навучанне разуменню. На першым этапе ажыццяўляецца актуалізацыя ведаў асноўных маўленчых паняццяў (тэкст, прыкметы тэксту, ідэя і тэма тэксту, тыпы маўлення, кампазіцыя, стылі маўлення, жанр і г.д.) з дапамогай дыскусій, гутарак, падрыхтоўкі навучэнцамі паведамленняў (дакладаў), якія прысвечаны раскрыццю тых ці іншых паняццяў. Усвядомленае валоданне імі дае васьмікласнікам апору для самастойнага асэнсаванага чытання і разумення вучэбных тэкстаў. На другім этапе спецыяльна ствараюцца такія ўмовы, якія ставяць вучняў перад неабходнасцю чытаць асэнсавана. Гэтыя ўмовы ствараюцца прымяненнем на ўроку рускай мовы такіх метадаў і прыёмаў, як вылучэнне галоўнай і другараднай інфармацыі ў тэксце, вызначэнне ключавых слоў і словазлучэнняў, якія выказваюць аўтарскую ідэю, складанне плана з улікам кампазіцыі тэксту, тлумачэнне значэння слова (тэрміна) з апорай на кантэкст, маркіроўка тэксту, канспектаванне, стварэнне вусных або пісьмовых маналагічных выказванняў з апорай і (або) без апоры на план, Падрыхтоўка пытанняў па вучэбным тэксце, пісьмовае або вуснае яго прайграванне з апорай на гэтыя пытанні, стылістычны аналіз і іншых. Дадзеныя метады і прыёмы можна таксама выкарыстоўваць на ўроку, каб пераканацца ў ступені усвядомленасці васьмікласнікамі навучальнага матэрыялу. Трэці этап (кантрольна-ацэначны) з'яўляецца справаздачай вучняў аб ступені асэнсаванасці самастойнага чытання. Для гэтага могуць прымяняцца метады вуснай (напрыклад, гутарка) і пісьмовай (напрыклад, комплексная кантрольная работа, тэст) праверкі.

Методыка прайшла **апрабцыю** на базе ДУА «Сярэдняя школа № 139 г. Мінска», чым і была даказана паспяховасць яе ўкаранення ў практыку выкладання рускай мовы ў 8 класе.

**Практычная значнасць даследавання** вызначаецца лінгвадыдактычнай каштоўнасцю мэтанакіраванага навучання разуменню вучэбных тэкстаў. Вынікі даследавання могуць быць выкарыстаны студэнтамі пры авалоданні вучэбнай дысцыплінай «Методыка выкладання рускай мовы», настаўнікамі і навучэнцамі ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі ў працы з вучэбнымі тэкстамі.

## ABSTRACT

The volume of work is 43 p. 57 sources used.

**Keywords:** UNDERSTANDING OF THE TEXT, EDUCATIONAL TEXT, TEACHING UNDERSTANDING OF THE TEXT, METHODS OF TEACHING THE RUSSIAN LANGUAGE.

**The purpose** of the study is to study the problem of understanding the educational text, to develop and test a methodology that will be focused on improving the level of understanding of the educational material in the Russian language in the 8th grade.

**The object** of research is the process of understanding the educational text

**The subject** of the research is methods and techniques that will contribute to the formation of an understanding of the educational text in the lessons of the Russian language in the 8th grade.

**Research methods:** general scientific methods (observation, comparison, analysis, synthesis); descriptive methods with elements of interpretative analysis.

**The result** of studying the problem of understanding the text was the development of a methodology for teaching the understanding of the educational text. It is represented by a set of methods and techniques that are recognized to form the understanding of eighth graders when reading educational texts. Each such complex corresponds to a specific stage of activity aimed at teaching understanding. At the first stage, the knowledge of the basic speech concepts (text, signs of the text, idea and theme of the text, types of speech, composition, styles of speech, genre, etc.) is updated through discussions, conversations, preparation by students of messages (reports) that are devoted to the disclosure of certain concepts. Conscious possession of them gives eighth graders a support for self-understanding reading of educational texts. At the second stage, conditions are specially created that put students in front of the need to read meaningfully. These conditions are created by using such methods and techniques in the Russian language lesson as highlighting the main and secondary information in the text, defining keywords and phrases expressing the author's idea, drawing up a plan taking into account the composition of the text, explaining the meaning of a word (term) based on context, marking the text, taking notes, creating oral or written monologues statements based on and (or) without reliance on the plan, preparation of questions on the educational text, its written or oral reproduction based on these questions, stylistic analysis and others. These methods and techniques can also be used in the classroom to make sure of the degree of awareness of the educational material perceived by eighth graders. The third stage (control and evaluation) is a report of students on the degree of meaningfulness of independent reading. For this purpose, methods of oral (for example, conversation) and written (for example, complex control work, test) verification can be used.

The methodology **was tested** on the basis of the GUO «Secondary School No. 139 of Minsk», which proved the success of its implementation in the practice of teaching Russian in the 8th grade.

**The practical significance** of the research is determined by the linguodidactic value of purposeful teaching to understand educational texts. Therefore, the results of the study can be used when students master the discipline «Methods of teaching the Russian language», teachers and students of institutions of general secondary education in working with educational texts.